

Schippers van weleer

Door Corine Nijenhuis

Jan Kalkhuis, 68

Schipper 1967-2018
Rival 2, omgebouwde sleepboot,
1904, 176 ton
Unitas, klipper, 1898, 306 ton
Unitas, Friese maatkast, 1906, 400 ton
Unitas, Kempenaar, 1915, 600 ton

Jan Kalkhuis stamt uit een geslacht van schelpenvaarders. Dat hij er zelf een werd is logisch: 'Je bent ermee groot geworden, niet?' Met een Dedemsvaart-aak voer het gezin Kalkhuis op maandagochtend het wad op om er tot vrijdag te blijven. Tot 1954 onder zeil, met een opduwer erachter.

Vaak moesten ze wachten bij de schelpenzuiger. Dan gingen ze voor anker in een slenk, of bij de Ballumerbocht. Als er andere schepen lagen, werd er gebuurt. Met vier kinderen was het krap in de aak. De dagen op het wad kenden een heldere dagindeling. 's Ochtends werd er geleerd, in de middag mocht er gespeeld. Dat leren ging via ligplaatsonderwijs. Jan's moeder leerde mee; ze had maar drie klassen gehad en was weetgierig. Spelen gebeurde aan boord, op het wad of op een Waddeneiland. 's Avonds speelde vader op de mondharmonica en luisterden ze hoorspelen. Nu en dan kwam een visserman opzij,

dan maakte moeder vis- en garnalenkroketten.

Gevaar

Het werk aan boord was zwaar. Ze hoefden de schelpen dan niet zelf te scheppen, er moest wel deklast worden gezet en het ruim afgedekt met kleden: 'Vaak stond moeder tot de knieën in het water te beulen.'

Bij slecht weer kon het spannend worden. Zoals die keer toen ze motorpech hadden. Ze lagen geladen, de eb zou spoedig komen: 'Vader dacht dat we d'r onder gingen.'

Er was geen schip in de buurt en marifoon hadden ze niet. 'Vader zei: als het misgaat, draai ik jullie in de mast, dan zitten jullie droog.'

Moeder Kalkhuis zag het niet meer zitten; zij ging naar bed. 'Ze zei: eet alles maar op, want we gaan er toch onder.' Gelukkig kwam het zover niet: vader kreeg de motor kortstondig aan de praat zodat ze van de plaat konden scharrelen. Toen moeder weer opstond, vroeg ze waarom al het lekkers op was.

Tuindersdochter

Op zijn tiende moest Jan naar school. Met moeder en zusters woonde hij in Harlingen. Leven in een huis vond hij verschrikkelijk, zodra de MULO-opleiding klaar was, ging hij varen. Met zijn vader: 'Wij waren één. Al was het hard werken. Vader stopte niet gauw.'

Ook werd hij snel zelfstandig: vader ging ijskoud naar bed en vertrouwde Jan het schip toe. Toen hij 18 was, kochten ze er samen een schip bij. Een omgebouwde sleepboot. Ze losten vaak schelpen op Ameland, voor de fietspaden. Dan moest Jan achter de bak, er waren geen kranen. Er volgde een klipper die Jan later overnam. Hij verruilde haar voor een maatkast, waarop hij met zijn vrouw voer. Schelpen. Een ruig leven voor een tuindersdochter, maar ze deed het prima. Toch bevelen de beursreizen beter, vooral naar Duitsland. 'Zo konden we wel oud worden, zei ze.' En zo geschiedde. Ze voeren steeds verder - 'Zwerven zit in ons bloed' - hun kinderen woonden bij moeder Kalkhuis, een mini-in-

ternaat met neefjes en nichtjes. Het fijnst aan verre reizen was het 'rondkijken achter de dijken.' Maar Jan was ook zakelijk. Jarenlang voer hij met twee schepen over de beurs, zodat hij nooit stillag. 'Dat vond de buurman niet altijd leuk.'

Laatste reis

Vorige week heeft hij zijn laatste reis gedaan. Zijn schip gaat naar de sloop. Dat laatste is minder moeilijk dan stoppen met varen. Vooral de sociale contacten zal hij missen: 'Als je stopt, belt niemand je meer.' Dus belt hij zelf, want contact is belangrijk. Net als doorwerken. 'Ik stop met varen, niet met werken.' Klussen aan zijn kotter en zijn zoons steilsteven. Jan blijft altijd doende.

Schrijfster en beeldend kunstenares Corine Nijenhuis schreef onder meer de non-fictie roman 'Een vrouw van staal', waarin zij niet alleen de geschiedenis van haar eigen varende woonschip, maar ook die van de Nederlandse binnenvaart van 1901 tot nu vastlegde. Ontmoetingen met oud-schippers tijdens lezingen naar aanleiding van dit boek, leverden een serie nieuwe verhalen op, die tweewekelijks in Schuttevaer verschijnen.

www.corinenijenhuis.com

De Unitas is vorige week bij een sloperij geëindigd. (Foto collectie familie Kalkhuis)